

ساختار هندسی سوره مبارکه اعراف

نویسنده:
نوال حزباوی

سرشناسه	:	حزباوی، نوال، ۱۳۶۶-
عنوان و نام پدیدآور	:	ساختار هندسی سوره مبارکه اعراف/ نویسنده نوال حزباوی.
مشخصات نشر	:	تهران: مکی، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	:	۱۹۱ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۹۸۳۰۹-۹-۴: ۱۳۸۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
موضوع	:	تفاسیر (سوره اعراف)
موضوع	:	قرآن -- سوره‌ها و آیه‌ها -- ارتباط
موضوع	:	Qur'an -- *Suras and ayats -- Communication
موضوع	:	تفاسیر شیعه -- قرن ۱۴
موضوع	:	Qur'an -- Shiite hermeneutics -- 20th century
رده بندی کنگره	:	۲۶/BP۱۰۲
رده بندی دیوبی	:	۱۷۲۸۷
شماره کتابشناسی ملی	:	۱۳۵۳۸۰
اطلاعات رکورد کتابشناسی	:	فیبا

نویسنده: نوال حزباوی

عنوان: ساختار هندسی سوره مبارکه اعراف

طراح جلد: محمدحسین عبدالغفوری

صفحه آرا: فاطمه عسکریان

چاپ اول: تابستان ۱۴۰۰ تیراژ: ۱۰۰۰ جلد تعداد صفحات ۱۹۱ صفحه

قطع: وزیری قیمت: ۱۳۸۰۰۰ تومان شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۸۳۰۹-۹-۴

کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

تلفن درخواست کتاب: ۰۹۰۱۵۷۵۶۲۲۹

فهرست مطالب

۱۰	مقدمه
۱۳	فصل اول: مباحث پیش‌نیاز
۱۵	مفهوم شناسی
۱۵	تناسب
۱۶	سیاق
۱۷	غرض
۱۷	تفسیر
۱۸	ساختار
۱۹	ساختار هندسی
۲۰	روش تفسیر قرآن بر اساس ساختار
۲۰	مبانی ساختار هندسی
۲۰	❖ همسانی اصول جذابیت در کلام الهی - نشی
۲۱	❖ وحیانی بودن ساختار سوره‌ها
۲۲	❖ هدف‌دار بودن قرآن
۲۳	مراحل ساختار هندسی
۲۳	مرحله کشف غرض سوره
۲۴	ضرورت و اهمیت نقش سیاق در فهم آیات
۲۵	خلاصه فصل
۲۷	فصل دوم: کلیات سوره مبارکه اعراف
۲۹	بخش اول: نام‌های سوره و تناسب آن با غرض سوره
۳۰	بخش دوم: فضای نزول سوره و تناسب آن با غرض سوره
۳۳	بخش سوم: وحدت موضوعی سوره
۳۵	بخش چهارم: راه‌های کشف هدف سوره
۳۷	خلاصه فصل
۳۹	فصل سوم: تناسب محتوایی آیات سوره مبارکه اعراف
۴۱	مقطع بندی آیات سوره اعراف

- طبیعه سوره (۹-۱)..... ۴۲
- بخش اول: تلاش شیطان برای عمل نکردن انسان‌ها به فرمان خدا ۴۶
- ۱- آفرینش آدم و اجتناب ابلیس از سجده به او (۱۵-۱۰) ۴۶
- ۲- سوگند ابلیس برای گمراه کردن انسان‌ها (۱۸-۱۶) ۵۰
- ۳- اغوای آدم و حوا توسط شیطان (۲۵-۱۹) ۵۳
- ۴- چهار دستور برای رهایی از فریب شیطان (۳۶-۲۶) ۵۹
- همبستگی سیاق‌های بخش اول ۷۰
- بخش دوم: عذاب اخروی مخالفان احکام الهی ۷۲
- ۱- مقایسه عذاب کافران با پاداش مؤمنان (۴۳-۳۷) ۷۲
- ۱-۱- عذاب جهنم جزای مخالفان احکام الهی (۴۱-۳۷) ۷۳
- ۱-۲- بهشت، پاداش پیروان پیامبران (۴۳-۴۲) ۷۶
- ۲- پشیمانی دوزخیان از مخالفت با پیامبران (۵۳-۴۴) ۷۷
- ۱-۲- اعتراف دوزخیان به تحقق وعده‌های الهی (۴۵-۴۴) ۷۷
- ۲-۲- قضاوت اصحاب اعراف درباره بهشتیان (آیات ۴۹-۴۶) ۷۹
- ۲-۳- نکوهش دوزخیان توسط بهشتیان (آیات ۵۲-۵۰) ۸۱
- ۲-۴- ناکامی کافران برای رهایی از عذاب (۵۳) ۸۳
- ۳- بندگی خداوند، تنها راه رهایی از عذاب (۵۸-۵۴) ۸۴
- ۳-۱- تنها مدبر جهان هستی را بخوانید (۵۶-۵۴) ۸۴
- ۳-۲- شکر خدای روزی رسان را به جا آورید (آیات ۵۸-۵۷) ۸۵
- همبستگی سیاق‌های بخش دوم ۸۶
- بخش سوم: مجازات دنیوی مخالفت با آیات الهی ۸۹
- ۱- مجازات دنیوی کافران در طول تاریخ (۹۳-۵۹) ۹۰
- ۱-۱- غرق شدن قوم نوح (۶۴-۵۹) ۹۰
- ۱-۲- ریشه کن شدن قوم عاد با تند باد (۷۲-۶۵) ۹۲
- ۱-۳- نابودی قوم ثمود با زلزله شدید (۷۹-۷۳) ۹۴
- ۱-۴- سنگباران قوم لوط (۸۴-۸۰) ۹۶
- ۱-۵- نابودی قوم شعیب (۹۳-۸۵) ۹۸
- ۲- قوانین خدا در برابر مجازات اقوام سرکش (۱۰۲-۹۴) ۱۰۰

یکی از مباحث علوم قرآنی، مسئله تناسب و ارتباط آیات با یکدیگر است؛ اما نکته اساسی و مهم که کمتر بدان توجه شده است، هماهنگی و ارتباط کلی آیات یک سوره است. بسیاری از دانشمندان مسلمان بر این باورند که محتوای قرآن کریم عبارت از مطالبی است که با سبکی پریشان و گسیخته و بیگانه از یکدیگر فراهم آمده است و هر چند آیه از آیات یک سوره درباره‌ی موضوع مستقل و جداگانه‌ای است که هیچ ارتباطی با موضوع آیات مجاور ندارد؛ زیرا هر دسته از آیات به تناسب خاصی نازل شده است و تنها بین آیاتی که در یک مرحله نازل شده‌اند می‌توان به دنبال تناسب و ارتباط بود. آن‌ها بر این باورند که تلاش برای یافتن غرض اصلی هر سوره، تلاش ناکامی است که از یکسان پنداری و مقایسه‌ی نابجای قرآن با کتب بشری پدید آمده است و اصولاً سبک قرآن و رمز اعجاز آن در همین پراکنده‌گویی و از شاخه‌ای به شاخه‌ای دیگر پریدن است. در حالی که پراکنده‌گویی و بی‌هدف بودن چینی آیات در سوره‌ها ساحت مقدس پروردگار حکیم به دور است.

ساختار هندسی روشی نو در فهم و تفسیر آیات الهی است که در قالب ساختارشناسی سوره‌ها به جهت دستیابی ارتباط منسجم میان آیات سوره و ارائه تصویری زیبا، پیوسته و هماهنگ از آیات سوره رخ می‌نماید تا به تفسیری دقیق و درخور مراد خدای حکیم نائل گردد. نگرش جامع‌گرایانه به سوره‌های قرآن و تلاش در جهت سامان دادن آیات پیرامون یک هدف واحد، در سال‌های اخیر مورد توجه خاص قرآن‌پژوهان قرار گرفته است. به همین موازات مخالفان این نظریه نیز بر حجم انتقادات خود افزوده‌اند و تلاش کرده‌اند تا تکلف آمیز بودن و بی‌فایده بودن این نحوه نگرش بر سوره‌ها را اثبات کنند؛ اما از آنجا که حدود و ویژگی‌های این نظریه از ابتدا به درستی تبیین نشده است، در بسیاری از موارد این مخالفت‌ها به نزاعی لفظی و بی‌ثمر تبدیل گشته و از نتایج علمی محروم می‌ماند. برخی از مخالفان این نظریه وحدت موضوعی سوره از این‌رو با آن به مخالفت می‌پردازند که تصور می‌کنند لازمه پذیرش این نظریه آن است که بپذیریم که هر موضوع تنها در یک سوره قرآن مطرح شده است و سایر سوره‌ها از آن خالی است؛ مثلاً یک سوره درباره‌ی معاد و دیگری درباره‌ی توحید و سومی درباره‌ی داستان حضرت موسی علیه السلام و ... است. در حالی که هر کس که اندک آشنایی با قرآن و اسلوب

ادبی و بیانی آن داشته باشد می‌داند که هر سوره به موضوعات متعددی پرداخته است و گاه یک موضوع در چند سوره مطرح شده است. لذا این بحث جهت روشن‌تر شدن مبانی و مبادی، تلاش هر چه بیشتر فعالان و علاقه‌مندان این عرصه را می‌طلبد تا با عمق دهی هر چه بیشتر به شبهات و سؤالات، مخاطبان بیشتری را مجذوب کلام الهی گردانند.

پایه و اساس نظریه «ساختاری هندسی سوره‌های قرآن کریم»، بحث توقیفی بودن یا اجتهادی بودن چینش آیات در سوره است. به گونه‌ای که قرآن‌پژوهان معتقدند اگر کسی به اجتهادی بودن ساختار سوره‌های قرآن گرایش داشته باشد، دیگر مجال برای پذیرش ساختار هندسی سوره‌ها یا هر گونه تناسب دیگر بین آیات قرآن نخواهد داشت. در بحث ساختار هندسی به دنبال این هستیم که با کشف تناسب و ارتباط آیات با تکیه بر سیاق آیات به غرض و هدف سوره دست یابیم. کشف غرض سوره با توجه به نگرش نوینی که در خود دارد، سبب پویایی بیشتر در عرصه تفسیر گشته و به گسترش عملیاتی و کاربردی کردن فرامین الهی در همه اعیاد فردی و اجتماعی کمک می‌کند. این نوشتار به محوریّت سوره‌ی مبارکه‌ی «اعراف» شکل گرفته است. در ساختار بندی این سوره و تعیین فصول آن از تفسیر ارزشمند المیزان و کتاب ساختار هندسی سوره‌های قرآن کریم نوشته استاد محمد خامه‌گر استفاده شده است. لکن برای کشف معانی، تناسب و ارتباط سیاقی آیات بر تفسیری که با این نگرش خاص به نگارش درآمده‌اند متمرکز شده است. از جمله این تفاسیر: من هدی القرآن، فی ظلال القرآن، الأساس فی التفسیر، نظم الدرر فی تناسب الایات و السور، معارج التفکر و دقایق التدبر و التفسیر الحدیث و ... است.

بررسی تناسب و ارتباط بین آیات سوره‌ها، وحدت موضوعی سوره‌های قرآن، هدف‌دار بودن هر سوره از قرآن کریم و تقسیم‌بندی هر سوره به بخش‌های مختلف در بین مفسران سبب گرایش به نوعی از تفسیر شده است که آن را ساختار هندسی می‌گویند. در این شیوه مفسر می‌کوشد که محور اصلی آیتی را که با هم مرتبط هستند کشف کند که با این مسئله فلسفه بسیاری از مسائل پاسخ داده می‌شود. حکمت خداوند متعال اقتضاء می‌کند که اصل حضور آیات و ترتیب قرار گرفتن آن‌ها در یک سوره به اشاره وحی صورت گیرد و تابع جهد و اجتهاد بشری نباشد؛ لذا با نظر به اینکه خداوند حکیم بیهوده

سخن نمی‌گوید و هیچ باطلی در کلام او راه ندارد. می‌توان معتقد بود که آیات هر یک از سوره‌های قرآن کریم از ارتباط و استحکام خاصی در تأمین هدف یا اهداف سوره برخوردار است؛ و سوره اعراف از این امر مستثنی نیست. برای فهم ارتباط بین آیات باید ابتدا معنای هر آیه به تنهایی فهمیده شود تا به توان نسبت آن را با آیه‌ی قبل یا بعد بیان کرد. آیات قرآن افزون بر اینکه هماهنگ هستند، در قیاس با یکدیگر متشابه و متمایل اند. برای درک و شناخت مناسبات میان آیات ابتدا باید غرض کلی سوره را به دست آوریم. سپس مقدمات دور و نزدیکی که برای نیل به آن هدف نیاز است از درون آیات یک سوره، شناسایی و دسته‌بندی شوند تا بدین ترتیب ربط و نظم موجود در میان آیات یک سوره مشخص شود. با توجه به آنچه گفته شد در این کتاب بر آنیم به ساختاری منسجم از این سوره دست یافته و با پی بردن به محورهای مطرح شده در آن، به کشف غرض اصلی سوره نائل شویم. کشف غرض سوره اعراف به گسترش عملیاتی و کاربردی کردن فرامین الهی در همه ابعاد فردی و اجتماعی کمک می‌کند.

سپاس ایزد منان را که به من این فرصت را داد تا به این مرحله از علم رسیده و از هیچ محبتی دریغ نکرد و مرا در تمام مراحل قوت قلب بود و نیز از حسن توجهات ارزشمند بزرگوارانی که در نگارش این اثر مرا یاری رسانیده‌اند، کمال سپاس و قدردانی خویش را تقدیم آن‌ها می‌نمایم. و از محضر حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای دکتر سید محمد تقیب که با راهنمایی‌های ارزنده، صحیفه‌های سخن را علم پرور نمود و همواره راهنما و راه‌گشا در تمام و اکمال این نوشتار بوده است، نهایت قدردانی خود را تقدیم می‌دارم.

اگر در انجام این وظیفه موفق بودیم، این موفقیت لطف الهی بوده است و اگر قصور و اشکالی در کار بوده است، این قصور و اشکال از خود ماست.

«رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا»، «وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ»

نوال حزباوی

تابستان ۱۴۰۰